

Horsens, Kallundborg, Kolding, København, Nakskov, Roskilde, Stege, Stubbekøbing, Varde, Aahus, Halmstad, Laholm, Malmö og Ystad.

Det er derfor meget at haabe, at Fortsættelsen, som skal behandle de ikke mindre betydningsfulde Herredssegl, snart maa se Lyset.

Victor Hermansen.

Den unge Jesuit Dr. Alfred Otto, der oftere har ydet værdifulde Bidrag til Udforskningen af ældre dansk Kirke- og Lærdomshistorie, har benyttet 400-Aars Jubilæet for Jesuiterordenens Stiftelse til at udsende et Skrift om *Jesuitterne og Kirken i Danmark i det 17. og 18. Aarhundrede* (1940). Da Jesuiterne indtager en meget fremtrædende Plads i Kontrareformationens Bestræbelser for at genvinde Danmark for Romerkirken, er det et godt Udgangspunkt, Forf. har valgt, og han leverer i al Kortfattethed en baade klar, nyttig og i det hele objektiv Oversigt over et Emne, som iøvrigt meget vel kunde fortjene en mere dybtgaaende Monografi. Fremstillingen vilde dog sikkert have vundet i Værdi, om Forf. havde villet benytte sig af den sjældne Adgang, han som Ordensbroder har til Jesuiterordenens Arkiv i Rom, til derfra at fremdrage nyt Materiale (jvfr. Forordet). Mere mærkeligt er det, at Dr. Ottos Kendskab til den foreliggende trykte Litteratur lader en Del tilbage at ønske, idet han overvejende bygger paa ældre Arbejder af H. F. Rørdam, E. Gigas, A. Pieper o. fl. Saaledes har han ikke anført den nyeste katolske Fremstilling »Die Apostolischen Vikariate des Nordens« af hans Ordensbroder Johannes Metzler (1919), og han synes heller ikke at kende, hvad Forf. af disse Linier har meddelt i sin Bog om Hans Poulsen Resen (I, 236—71) om Jesuiterpropagandaen og dens indirekte Følger, den store Skolereform af 1604, og i en særlig Afhandling (i Festskrift til Professor J. Oskar Andersen, 1936, 114—30) om den meget vigtige Forordning af 19. September 1766 og dens ejendommelige Forhistorie. Forordningen nævnes overhovedet ikke hos Dr. Otto. Dette er saa meget mere beklageligt, som denne Forordning danner Slutstenen paa den gamle lutherske Kirkes aarhundredlange Bestræbelser for med Magt at standse katolsk Propaganda i Danmark og netop — som paavist det anførte Sted — til Forudsætning har en livlig Virksomhed fra jesuitisk Side i København. Det var da kun naturligt, at den omtalte Forordning (§ 11) efter Biskop L. Harboes Forslag udtrykkeligt forbød Jesuiter at fungere som Præster ved de katolske Gesandtskaber i København. Under Forf.s Omtale af de ældre katolske Kirkebøger

i København havde det været rimeligt at oplyse, at afd. Arkivar F. J. West har leveret gode Udtog af disse i Personalhistorisk Tidsskrift 6. R. I, 1—28. Jeg benytter iøvrigt Lejligheden til at henlede Opmærksomheden paa, at Kirkebøgerne for det spanske Gesandtskabskapel i København, som man havde troet tabte, for nylig er blevet genfundet i Stockholm for Tiden 1748—1803, og at det danske Rigsarkiv har skaffet sig fotostatiske Gengivelser af disse i mere end een Henseende interessante Kilder.

Bjørn Kornerup.

Med Glæde hørte man, at der var udkommet en stor Biografi af Tscherning, Tormod Jørgensen: *Anthons Frederik Tscherning* (1939). Som Forf. rigtig bemærker i sit Forord, har den historiske Litteratur manglet en saadan Biografi, da Tscherning dog vist ubestridt staar som den maaske betydeligste af vor konstitutionelle Histories Personligheder — ikke blot paa Grund af sit Pionerarbejde før 1848 og af den store Indflydelse, han øvede som Martsminister og kongevalgt Medlem af Rigsforsamlingen og senere som Medlem af Folketinget fra 1849—66, men ogsaa og navnlig, fordi han ikke blot ydede sin overordentlig betydningsfulde Indsats i Dagens politiske Gerning, men ved sin Tilslutning til Bondevennerne — en Tilslutning, der paa det nøjeste faldt i Traad med de socialpolitiske Ideer, han havde hyldet fra sin tidligste Ungdom — fik afgørende Indflydelse paa Danmarks politiske Udvikling til den Dag i Dag, saa vist som Bondevennernes Parti uden Tschernings Tilslutning næppe er tænkeligt i Tiden 1848—66. Tscherning kunde ikke hindre Grundlovsændringen i 1866, men hvorledes denne var faldet ud, om der ikke trods alt havde været et stærkt Venstreparti, som man dog maatte forhandle med, kan man vel kun gisne om, ligesom man kan søge at forestille sig, hvad det vilde have betydet for den danske Bondestand, om man fra Modstandernes Sider havde kunnet hævde, at Bønderne i Tiden efter 1848 havde bevist, at de savnede berettiget Adkomst til at tage Del i det politiske Liv. — Jo, det er sikkert nok, at dansk historisk Videnskab staar i Gæld til Tscherning, saa længe vi mangler en fuldt videnskabelig Redegørelse for hans Tanker og Ideer, for hans Arbejde og Betydning.

Det maa straks siges, at en saadan Redegørelse giver den foreliggende Bog ikke. Forf. prætenderer heller ikke at gøre det, men det store Arbejde, der ligger til Grund for Bogen, kunde dog sikkert have givet større Udbytte. Saaledes som Bogen foreligger, kan den ikke siges at bringe noget nyt hverken i Henseende til